บทสรุปการเรียนรู้ของแผนจัดการความรู้ ปี ๒๕๕๗
สำนักโรคติดต่อทั่วไป

ชื่อเรื่อง.....โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศและการจัดการความรู้ของสำนักโรคติดต่อทั่วไป ปีงบประมาณ ๒๕๕๗ ระดับความสำเร็จของการจัดการความรู้ของสำนักโรคติดต่อทั่วไป...(ตัวชี้วัดที่ BuSc ๙).....

ชื่อคณะทำงาน....คณะทำงานจัดการความรู้ของสำนักโรคติดต่อทั่วไป..(คำสั่งสำนักโรคติดต่อทั่วไป ที่ ๖๑/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๖ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานบริหารจัดการความรู้ของสำนักโรคติดต่อทั่วไป).....

เหตุผล (ที่ต้องมีโครงการพัฒนาระบบสารสนเทศและการจัดการความรู้ของสำนักโรคติดต่อทั่วไป ปีงบประมาณ ๒๕๕๗)

สำนักโรคติดต่อทั่วไปเป็นหน่วยงานวิชาการในสังกัดกรมควบคุมโรค ตามกฎกระทรวงสาธารณสุข แบ่งส่วนราชการกรมควบคุมโรค ที่ปรากฏในราชกิจจานุเบกษาเล่ม ๑๒๖ ตอนที่ ๙๘ ก ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๒ หน้า ๖๐-๖๑ ระบุพันธกิจที่สำคัญของสำนักโรคติดต่อทั่วไปเกี่ยวกับการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ ประกอบด้วย การศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยี การกำหนดและพัฒนามาตรฐานเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และรูปแบบการดำเนินการ การถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี การประสานและสนับสนุนการพัฒนาระบบ กลไก และเครือข่าย นอกจากนี้ ยังมีการประสานการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการตรวจ วินิจฉัย รักษาโรคติดต่อ รวมทั้งการปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาระบบสารสนเทศและการจัดการความรู้ของสำนักฯ จึงมีความสำคัญต่อการสนับสนุนการดำเนินงาน ทั้งสำหรับหน่วยงานบริหารวิชาการและหน่วยบริการ ตลอดจนการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสามารถในการใช้อุปกรณ์และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับงาน มีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบ และสามารถนำข้อมูลจากฐานข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคและภัยสุขภาพ เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน รวมทั้งช่วยลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพองค์กร เพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดตามภารกิจขององค์กร การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบราชการไทย ที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐมีการยกระดับคุณภาพมาตรฐานการทำงานไปสู่ระดับมาตรฐานสากล ทั้งนี้ เกณฑ์ที่นำมาใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของส่วนราชการส่วนที่เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ ได้แก่ หมวด ๔ การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ซึ่งเน้นระบบฐานข้อมูลที่ครอบคลุม ถูกต้อง ทันสมัย รวมทั้งระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความพร้อมใช้งาน มีความปลอดภัย สามารถนำมาใช้สนับสนุนการปฏิบัติงาน เพื่อการตัดสินใจหรือบริหารจัดการ การพัฒนาคุณภาพองค์กรจะสำเร็จได้ ต้องมีแผนครอบคลุมทุกด้าน เช่น ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น และใช้ความรู้ทางพฤติกรรมศาสตร์เข้ามาช่วยในการพัฒนา เช่น การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การสร้างความตระหนักและความเข้าใจในวัฒนธรรมองค์กร การส่งเสริมความสามัคคีและความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล เป็นต้น ส่วนราชการมีการพัฒนาระบบบริหารความรู้ภายในองค์กร เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยอาศัยกระบวนการ “การจัดการความรู้” เป็นเครื่องมือในการพัฒนา รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านวิชาการ บริการ และประสบการณ์ตามเป้าหมายการจัดการความรู้ ในยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านความรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศรวมไปถึงความต้องการของประชาชน บุคลากรในองค์กรต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ สามารถตอบสนอง

ต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และสถานการณ์ปัจจุบันได้เป็นอย่างดี บุคลากรต้องมีความเข้มแข็งและสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบเพื่อช่วยผลักดันการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุผลตามยุทธศาสตร์ของกรมควบคุมโรค

ด้วยเหตุนี้ งานพัฒนาระบบสารสนเทศและการจัดการความรู้ กลุ่มยุทธศาสตร์และพัฒนาองค์กร สำนักโรคติดต่อทั่วไป จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาระบบสารสนเทศและการจัดการความรู้ของสำนักโรคติดต่อทั่วไป ปีงบประมาณ ๒๕๕๗ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับโรคติดต่อและระบบเครือข่ายเพื่อการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคและภัยสุขภาพ เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนให้บุคลากรภายในสำนักฯ ได้มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ สามารถถ่ายทอดความรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแบ่งปันความรู้ทั้งภายใน และภายนอกสำนักฯ พัฒนาความรู้และความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้แก่บุคลากรของสำนักโรคติดต่อทั่วไป ให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปพัฒนาการปฏิบัติงาน และนำพาองค์กรบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรและเว็บไซต์ของสำนักฯ ให้พร้อมรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘

โครงการและบริบทของโครงการ

โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศและการจัดการความรู้ของสำนักโรคติดต่อทั่วไป ปีงบประมาณ ๒๕๕๗ แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ๑) การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และ ๒) การจัดการความรู้ ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ เริ่มตั้งแต่การแต่งตั้งคณะทำงานจัดการความรู้ของสำนักโรคติดต่อทั่วไป ตามคำสั่งสำนักโรคติดต่อทั่วไป ที่ ๖๑/๒๕๕๖ สั่ง ณ วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๖ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดการความรู้ของสำนักโรคติดต่อทั่วไป แต่เนื่องจากกลุ่มยุทธศาสตร์และพัฒนาองค์กร มีการปรับเปลี่ยนบุคลากรที่รับผิดชอบงานจัดการความรู้ และมีคณะทำงานที่เป็นบุคลากรของสำนักฯ ลาออกจากราชการด้วย ดังนั้น จึงมีการปรับคณะทำงานจัดการความรู้ของสำนักโรคติดต่อทั่วไป ตามคำสั่งสำนักโรคติดต่อทั่วไปที่ ๘๕/๒๕๕๖ สั่ง ณ วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดการความรู้ของสำนักโรคติดต่อทั่วไป โดยมีผู้อำนวยการสำนัก และหัวหน้ากลุ่มทุกกลุ่มเป็นที่ปรึกษา สมาชิกประกอบด้วยผู้แทนจากทุกกลุ่มภายในสำนักฯ คณะทำงานนี้มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ ๑. กำหนดแนวทางการดำเนินงานและจัดทำแผนการจัดการความรู้ กำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของคณะทำงาน ๒. พิจารณา ทบทวน วิเคราะห์ และรวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของสำนักโรคติดต่อทั่วไป ๓. คัดเลือกองค์ความรู้ที่จำเป็นมาจัดเก็บในคลังความรู้ ๔. ประสานความร่วมมือ ผลักดัน และดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ ๕. จัดทำเกณฑ์ชี้วัด และประเมินผลการดำเนินงาน ๖. จัดทำและสรุปรายงานผลการดำเนินงานตามระบบการรายงาน และ ๗. ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ในเวลาต่อมา มีการจัดการประชุมคณะทำงานจัดการความรู้ของสำนักโรคติดต่อทั่วไป ครั้งที่ ๑/๒๕๕๖ เมื่อวันพุธที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมกลุ่มยุทธศาสตร์และพัฒนาองค์กร อาคาร ๕ ชั้น ๕ กรมควบคุมโรค เพื่อทบทวนโครงสร้างความรู้ของสำนักโรคติดต่อทั่วไป และพบว่าสำนักโรคติดต่อทั่วไปมีหัวข้อความรู้ทั้งหมด ๒๘ หัวข้อตามที่ได้รับการบันทึกไว้โดยสำนักจัดการความรู้ ซึ่งเป็นหัวข้อความรู้ของกลุ่มโรค ๔ กลุ่ม และจากกลุ่มปฏิบัติการเตรียมพร้อมตอบโต้ภาวะฉุกเฉินด้านการควบคุมโรคและภัยสุขภาพ อย่างไรก็ตาม สำนักฯ ยังมีหัวข้อความรู้อื่นๆ อีก เช่น จากกลุ่มบริหารเวชภัณฑ์ กลุ่มสื่อสารสาธารณะและภาคีเครือข่าย กลุ่มบริหารทั่วไป และกลุ่มยุทธศาสตร์และพัฒนาองค์กร ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าวก็มีความจำเป็นที่จะต้องจัดเก็บและถ่ายทอดให้แก่บุคลากรของสำนักฯ รุ่นต่อๆ ไป แต่เนื่องจากในช่วงเวลาที่เจ้าหน้าที่จากสำนักจัดการความรู้มาทำการสอบถามและจัดเก็บข้อมูลนั้น ผู้เกี่ยวข้องหลายท่านอาจไม่ได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ทำให้หัวข้อความรู้ไม่ครบถ้วนหรือยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

การประชุมคณะทำงานจัดการความรู้ของสำนักโรคติดต่อทั่วไป ครั้งที่ ๑/๒๕๕๖

อย่างไรก็ตาม ที่ประชุมมีมติคัดเลือกหัวข้อความรู้ ๓ หัวข้อสำหรับนำไปจัดทำเป็นแผนการจัดการความรู้ (KM Action Plan) ของสำนักโรคติดต่อทั่วไป คือ

๑) **คู่มือปฏิบัติการสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า** ด้วยเหตุผล : ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต้องการให้มี Rabies Free Zone และในประเทศไทยยังมีอัตราการตายด้วยโรคพิษสุนัขบ้ามากกว่าค่าเป้าหมาย มีการระบาดบริเวณชายแดนกัมพูชา และมีอัตราความชุกของโรคมาก กลุ่มผู้เรียนรู้หรือผู้ได้รับประโยชน์จากคู่มือปฏิบัติการสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

๒) **เอกสารวิชาการพาหะนำโรคและโครงการควบคุมพาหะนำโรคที่สำคัญของช่องทางเข้า-ออกระหว่างประเทศ** ด้วยเหตุผล : เป็นส่วนหนึ่งของกฎอนามัยระหว่างประเทศ และมีการพัฒนาสมรรถนะช่องทางเข้าออกระหว่างประเทศ มีงบประมาณผลผลิตที่ ๕ มาสนับสนุนโดยเฉพาะ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และมีแผนการดำเนินการถ่ายทอดแล้ว กลุ่มผู้เรียนรู้หรือผู้ได้รับประโยชน์จากเอกสารวิชาการพาหะนำโรคและโครงการควบคุมพาหะนำโรคที่สำคัญของช่องทางเข้า-ออกระหว่างประเทศ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ด่านควบคุมโรค (พรมแดน-ท่าเรือ-ท่าอากาศยาน) และเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

๓) **แนวทางการประเมินความครอบคลุมของการได้รับวัคซีนพื้นฐานในเด็ก** ด้วยเหตุผล : ประเทศไทยยังมีปัญหาเกี่ยวกับความครอบคลุมของการให้วัคซีนพื้นฐานที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย เป็นตัวชี้วัดของกระทรวง และเป็นต้นแบบในการเป็น National Program กลุ่มผู้เรียนรู้หรือผู้ได้รับประโยชน์จากแนวทางการประเมินความครอบคลุมของการได้รับวัคซีนพื้นฐานในเด็ก ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และบุคลากรสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่รับผิดชอบงานด้านโรคติดต่อที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน

นอกจากนี้ สำนักโรคติดต่อทั่วไปยังมีการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในองค์กรที่เป็นกิจกรรมต่อเนื่องมาจากปีงบประมาณที่ผ่านมา ได้แก่

ก. **การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้** โดยเป็นเวทีให้นักวิชาการหรือบุคลากรที่ไปเข้ารับการอบรม ร่วมประชุม หรือศึกษาดูงาน ได้นำความรู้และประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดให้เพื่อนร่วมงานรับทราบ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๗ มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จำนวน ๕ ครั้ง ดังนี้

๑. เรื่อง เทคนิคการเพิ่มประสิทธิภาพ KM/LO ให้มีคุณค่าแก่องค์กร เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมกลุ่มยุทธศาสตร์และพัฒนาองค์กร อาคาร ๕ ชั้น ๕ กรมควบคุมโรค

๒. เรื่อง Business Continuity Management และการจัดทำแผนปฏิบัติการ การเขียนโครงการ และเชื่อมโยงสู่แผนกลยุทธ์องค์กร ในวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมกลุ่มยุทธศาสตร์และพัฒนาองค์กร อาคาร ๕ ชั้น ๕ กรมควบคุมโรค

๓. เรื่อง R2R พัฒนาคน พัฒนางาน : กรณีงานด่านควบคุมโรคฯ เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมชม เทพยสุวรรณ อาคาร ๓ ชั้น ๕ กรมควบคุมโรค

๔. เรื่อง Ebola เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมกลุ่มยุทธศาสตร์และพัฒนาองค์กร อาคาร ๕ ชั้น ๕ กรมควบคุมโรค

๕. เรื่อง AEC and Communicable Diseases และ IHR and One Health Concept เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมกลุ่มยุทธศาสตร์และพัฒนาองค์กร อาคาร ๕ ชั้น ๕ กรมควบคุมโรค

นอกจากนี้ ยังมีกำหนดจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อีก ๒ ครั้ง คือ เรื่อง หลักการควบคุมโรค ในวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๗ และเรื่อง การเขียนรายงานวิจัย ในวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมกลุ่มยุทธศาสตร์และพัฒนาองค์กร อาคาร ๕ ชั้น ๕ กรมควบคุมโรค

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่อง เทคนิคการเพิ่มประสิทธิภาพ KM/LO ให้มีคุณค่าแก่องค์กร

ข. **การประชุมกลุ่มวิรัชภาษณ์** ซึ่งเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community of Practice : CoP) ที่รวบรวมกลุ่มคนที่มีความรู้หรือความสนใจในการปรับปรุงทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ เข้ามาร่วมแลกเปลี่ยน แบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และสิ่งดีๆ จากนานาชาติ เช่น ภาษา อาหาร เพลง เครื่องแต่งกาย วัฒนธรรม ฯลฯ เพื่อให้ได้มาซึ่ง Knowledge Assets : KA หรือ ขุมความรู้ ในเรื่องนั้น ๆ สำหรับคนในชุมชนนำไปทดลองใช้ จากนั้นนำผลที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิก อันส่งผลให้ความรู้นั้นๆ ถูกยกระดับขึ้นเรื่อยๆ ผ่านการปฏิบัติ ผ่านการประยุกต์ใช้และการปรับใช้ตามแต่สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่หลากหลาย และทำให้งานบรรลุผลดีขึ้น..และดีขึ้น โดยในปีงบประมาณ ๒๕๕๗ มีการประชุมกลุ่มวิรัชภาษณ์จำนวน ๑ ครั้ง คือ เรื่อง ผจญภัยในเกาหลี เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมกลุ่มยุทธศาสตร์และพัฒนาองค์กร อาคาร ๕ ชั้น ๕ กรมควบคุมโรค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์การเดินทางท่องเที่ยวในต่างแดนด้วยตนเอง การซื้อตั๋วเครื่องบิน การจองที่พัก การติดต่อสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว การวางแผนการเดินทาง การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เป็นต้น ผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ได้สอดแทรกคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่น่ารู้ รวมทั้งมีเกมส์ให้สมาชิกได้ร่วมสนุกกับการเขียนชื่อประเทศในกลุ่ม ASEAN+3 และการติด sticker ธงประจำชาติ

เกมส์ ASEAN+3

เฉลยชื่อประเทศเป็นภาษาอังกฤษ

เฉลยธงประจำชาติ

ค. **การอบรม** เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคลากรของสำนักโรคติดต่อทั่วไปทุกระดับให้มีความสามารถและศักยภาพในการปฏิบัติงานโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยในปีงบประมาณ ๒๕๕๗ งานพัฒนาระบบสารสนเทศและการจัดการความรู้จัดการอบรมเรื่อง การใช้งานโปรแกรม Microsoft Office ๒๐๑๐ จำนวน ๒ รุ่น รุ่นละ ๓๐ คน ระยะเวลาอบรมรุ่นละ ๒ วัน ในเดือนเมษายน ๒๕๕๗

ผลการดำเนินงาน ตามแผนการจัดการความรู้ทั้ง ๓ แผนของสำนักโรคติดต่อทั่วไป

เนื่องจากแผนการจัดการความรู้ทั้ง ๓ แผนของสำนักโรคติดต่อทั่วไป มีความแตกต่างกันในรายละเอียดของกิจกรรม ระยะเวลา ตัวชี้วัด เป้าหมายและกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น แนวคิดหรือเครื่องมือ KM ที่นำมาประยุกต์ใช้จึงแตกต่างกันด้วย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑) แผนการจัดการความรู้ เรื่อง **คู่มือปฏิบัติการสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า** เครื่องมือ KM ที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ การประชุม และการเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านช่องทางต่างๆ สำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง การดำเนินงานตามแผนการจัดการความรู้เรื่องนี้ เริ่มตั้งแต่การบ่งชี้ความรู้ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๖ การสร้างและแสวงหาความรู้และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลผลและการกลั่นกรองความรู้ ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๖ ถึงเดือนมกราคม ๒๕๕๗ และการเข้าถึงความรู้ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

คู่มือปฏิบัติการสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า

ปัญหา/อุปสรรค การดำเนินงานเพื่อสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้ามีความยากลำบาก เนื่องจากต้องดำเนินงานแบบบูรณาการโดยหน่วยงานหลายภาคส่วน รวมทั้งต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนที่อยู่ในพื้นที่นั้นๆ ด้วย ปัญหาหลักที่พบ คือ การขาดความเชื่อมโยง ความตระหนัก ความต่อเนื่องของเครือข่ายโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน ทั้งจากหน่วยงานสาธารณสุข ปศุสัตว์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเฝ้าระวังค้นหาโรคอย่างทั่วถึง การส่งตัวอย่างตรวจวินิจฉัยยืนยันผู้เสียชีวิตที่สงสัยโรคพิษสุนัขบ้าทางห้องปฏิบัติการ และการเคลื่อนย้ายสัตว์เข้ามาในพื้นที่ ซึ่งการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีประสบการณ์ จะช่วยกระตุ้น และผลักดันให้เครือข่ายโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน ร่วมระดมสรรพกำลังในการบูรณาการจัดทำแผนให้ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ และบุคลากร เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความสำเร็จในการสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้าในอนาคต

๒) แผนการจัดการความรู้ เรื่อง **เอกสารวิชาการพาหะนำโรคและโครงการควบคุมพาหะนำโรคที่สำคัญของช่องทางเข้า-ออกระหว่างประเทศ** การถ่ายทอดความรู้โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้จากผู้รู้ให้กับกลุ่มผู้เรียนรู้ (เจ้าพนักงานสาธารณสุขประจำด่าน) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนรู้ได้รับความรู้เรื่องโรคติดต่อระหว่างประเทศที่มีพาหะเป็นตัวนำ ตลอดจนวิธีการสำรวจและการเฝ้าระวังพาหะเหล่านั้น เพื่อให้ผู้เรียนรู้ทราบวิธีการควบคุมพาหะนำโรคชนิดต่างๆ ตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก และเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนรู้นำความรู้ไปใช้

ประโยชน์ในการจัดทำโครงการควบคุมพาหะนำโรคภายในช่องทางเข้าออกประเทศตามข้อกำหนดของกฎอนามัยระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีการเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านช่องทางต่างๆ สำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้อีกด้วย การดำเนินงานตามแผนการจัดการความรู้เรื่องนี้ เริ่มตั้งแต่การบ่งชี้ความรู้ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๖ การสร้างและแสวงหาความรู้และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลผลและการกลั่นกรองความรู้ ในเดือนธันวาคม ๒๕๕๖ และการเข้าถึงความรู้ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๖ ถึงเดือนมีนาคม ๒๕๕๗ และขยายเวลาออกไปอย่างไม่มีกำหนด

เอกสารวิชาการพาหะนำโรค

“เล่าสู่กันอ่าน” เรื่องต่างๆ เช่น ด้วงก้นกระดก ที่มีน้ำพิษทำให้ผิวหนังแสบร้อน

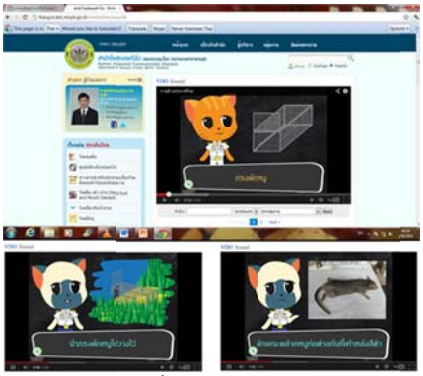

E-learning เรื่อง การเฝ้าระวังกาฬโรค

E-learning เรื่อง การสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย

ปัญหา/อุปสรรค ความรู้เกี่ยวกับพาหะนำโรค โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคการเฝ้าระวัง การสำรวจ การจำแนกชนิดของพาหะ การตรวจหาเชื้อ ฯลฯ มีความละเอียดอ่อนและซับซ้อน การฟังบรรยายหรือการศึกษาจากเอกสารไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ผู้รับการถ่ายทอดส่วนใหญ่ไม่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพาหะนำโรค จึงจำเป็นต้องผ่านการฝึกปฏิบัติและฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันเป็นช่องทางหนึ่งในการเรียนรู้ปัญหาและแนวทางการแก้ไข การถ่ายทอดความรู้เรื่องพาหะนำโรคและโครงการควบคุมพาหะนำโรคที่สำคัญของช่องทางเข้า-ออกระหว่างประเทศจึงใช้วิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีการสาธิตและให้ผู้เข้ารับการอบรมมีโอกาสฝึกปฏิบัติ ได้เห็น และได้สัมผัสตัวอย่างพาหะนำโรคด้วยตนเอง จึงปรากฏผลว่าภายหลังการอบรม ผู้เข้ารับการอบรม (หรือผู้รับการถ่ายทอดความรู้) สามารถทำข้อสอบได้คะแนนเพิ่มขึ้นจากเดิมทุกคน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ผู้เข้ารับการอบรมร้อยละ ๘๕.๒ คิดว่าความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับจากการอบรม จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของตนเองได้มาก ปัญหา/อุปสรรคอีกประการหนึ่ง คือ จำนวนตัวอย่างพาหะนำโรคที่มีไม่เพียงพอกับจำนวนผู้เข้ารับการอบรม ในกรณีนี้ ผู้จัดการอบรมหรือวิทยากรต้องวางแผนรวบรวมตัวอย่างพาหะนำโรคเป็นการล่วงหน้า ๑-๒ วัน โดยอาจต้องเข้าไปสำรวจพื้นที่ล่วงหน้า แล้วนำมาปรับแผนการอบรมให้รัดกุมเหมาะสมกับจำนวนผู้

เข้ารับการอบรม รวมทั้งอาจต้องจำกัดจำนวนผู้เข้ารับการอบรม หรือขยายวันอบรม หรือแบ่งกลุ่มย่อยแล้วใช้วิธีหมุนเวียนกิจกรรมสลับกันไปเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนสามารถฝึกปฏิบัติได้อย่างทั่วถึง

๓) แผนการจัดการความรู้ เรื่อง **แนวทางการประเมินความครอบคลุมของการได้รับวัคซีนพื้นฐานในเด็ก** ซึ่งเครื่องมือ KM ที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ ตลาดนัด Online และการเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านช่องทางต่างๆ สำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง การดำเนินงานตามแผนการจัดการความรู้เรื่องนี้ เริ่มตั้งแต่การบ่งชี้ความรู้ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๖ การสร้างและแสวงหาความรู้และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การจัดการความรู้ให้เป็นระบบในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม ๒๕๕๖ การประมวลผลและการกลั่นกรองความรู้ ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๖ ถึงเดือนมกราคม ๒๕๕๗ การเข้าถึงความรู้ตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๕๗ และการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ เป็นต้นไป

เจ้าหน้าที่กำลังปฏิบัติงานประเมินความครอบคลุมของการได้รับวัคซีนพื้นฐานในเด็ก

ปัญหา / อุปสรรค เมื่อผู้ปฏิบัติงานนำแนวทางการประเมินความครอบคลุมของการได้รับวัคซีนในเด็กไปใช้ปฏิบัติงานภาคสนาม พบว่า ๑) จำเป็นต้องปรับปรุงแบบฟอร์มที่ใช้ในการสำรวจให้ครอบคลุมรายละเอียดต่างๆ มากขึ้น เช่น หมายเลขโทรศัพท์ ชื่อ-สกุลของผู้ปกครองเด็ก สาเหตุหลักและสาเหตุรองที่ทำให้เด็กไม่ได้รับวัคซีน นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติงานเสนอว่า ควรมีการสำรวจระบบฐานข้อมูลการให้บริการ และระบบการติดตามเด็กของสถานบริการสาธารณสุขร่วมกับการสุ่มสำรวจในพื้นที่เสี่ยง ๒) การอพยพย้ายครอบครัวไปต่างจังหวัด ส่งผลให้ข้อมูลการได้รับวัคซีนในเด็กขาดการติดตามและข้อมูลขาดความต่อเนื่อง จึงควรมีช่องทางในการติดตามข้อมูลการได้รับวัคซีนในเด็ก กรณีที่มีการย้ายไป-มา เพื่อการเชื่อมต่อข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ เช่น จัดระบบการจัดเก็บและการส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ๓) ช่วงเวลาที่เจ้าหน้าที่ดำเนินการสำรวจข้อมูลในพื้นที่ มักพบว่าหลายครัวเรือนปิดบ้านไว้ เนื่องจากผู้อาศัยออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้เจ้าหน้าที่เสียเวลาและไม่สามารถดำเนินการสำรวจได้ การแก้ไขในกรณีนี้ เจ้าหน้าที่ควรตรวจสอบช่วงเวลาที่ผู้อาศัยอยู่ในบ้าน หรือแจ้งขอความร่วมมือจากทุกครัวเรือนในการสละเวลามารวมตัวกันเพื่อให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ โดยระบุความสำคัญของการสำรวจให้ประชาชนในพื้นที่ทราบด้วย ๔) การสำรวจในพื้นที่เสี่ยงภัย ๓ จังหวัดมีความยากลำบากกว่าพื้นที่อื่นๆ ๕) ขาดงบประมาณดำเนินการในพื้นที่ เนื่องจากงานโรคติดต่อที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีนไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารในทุกระดับ (สคร./จังหวัด/อำเภอ) สำนักโรคติดต่อทั่วไปควรสนับสนุนงบประมาณสำหรับการดำเนินงานให้แก่ สคร. และควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณสำหรับการแก้ปัญหาด้วย

บทสรุปการเรียนรู้

จากโครงการพัฒนาระบบสารสนเทศและการจัดการความรู้ของสำนักโรคติดต่อทั่วไป ปีงบประมาณ ๒๕๕๗ องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานในความรับผิดชอบของสำนักฯ ที่ได้รับการคัดเลือกมาจำนวน ๓ เรื่อง คือ ๑) คู่มือปฏิบัติการสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า ๒) เอกสารวิชาการพาหะนำโรคและโครงการควบคุมพาหะนำโรคที่สำคัญ

ของช่องทางเข้า-ออกระหว่างประเทศ และ ๓) แนวทางการประเมินความครอบคลุมของการได้รับวัคซีนพื้นฐานในเด็ก ซึ่งองค์ความรู้ทั้งสามเรื่องดังกล่าวได้รับการถ่ายทอดไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่กำหนดตรงตามแผนที่จัดทำไว้

จากการประชุมเร่งรัดกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าและโรคติดต่ออื่นๆ ระหว่างสัตว์และคน เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ มีผู้บริหาร นายแพทย์ นายสัตวแพทย์ นักวิชาการสาธารณสุข และเครือข่ายผู้รับผิดชอบงานโรคพิษสุนัขบ้า จากกรมควบคุมโรค กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าร่วมประชุมรวม ๒๔๐ คน ซึ่งที่ประชุมได้ถ่ายทอดหลักเกณฑ์การสร้างพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้าโดยผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีประสบการณ์ด้านการป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าที่เป็นผู้อาวุโส ผู้เกษียณราชการไปแล้ว และผู้ที่ใกล้เกษียณอายุราชการ เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เข้าประชุมซึ่งจะได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าทั้งในคนและในสัตว์ให้บรรลุผลสำเร็จตามที่องค์การอนามัยโลก (WHO) และองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (OIE) ได้กำหนดเป้าหมายให้ทุกประเทศกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปภายในปี ค.ศ. ๒๐๒๐ (พ.ศ. ๒๕๖๓)

ในการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องพาหะนำโรคและโครงการควบคุมพาหะนำโรคที่สำคัญของช่องทางเข้า-ออกระหว่างประเทศนั้น มีเจ้าพนักงานสาธารณสุขประจำด่านโรคติดต่อระหว่างประเทศ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ท่าอากาศยานดอนเมือง ท่าเรือกรุงเทพฯ และนักวิชาการจากกลุ่มโรคติดต่อระหว่างประเทศ เข้ารับการอบรมด้วยรวมจำนวน ๑๐ คน ดังนั้น จึงมีบุคลากรของสำนักโรคติดต่อทั่วไปได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องดังกล่าวจากเหล่านักวิชาการอาวุโสที่มีความรู้ ความชำนาญ และใกล้เกษียณอายุราชการ เป็นการทำให้องค์ความรู้นี้ยังคงอยู่กับสำนักโรคติดต่อทั่วไป บุคลากรกลุ่มนี้ก็ยังมีโอกาสได้รับการฝึกฝนเพิ่มเติมจากเหล่านักวิชาการอาวุโสต่อไปได้อีก ๑-๔ ปี ซึ่งจะส่งผลให้มีประสบการณ์และความชำนาญมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้เข้ารับการอบรมบางส่วนแจ้งว่าได้นำความรู้จากการอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งนำไปจัดทำโครงการควบคุมพาหะนำโรคในช่องทางเข้า-ออกประเทศด้วย

หลังการถ่ายทอดความรู้เรื่อง แนวทางการประเมินความครอบคลุมการได้รับวัคซีนพื้นฐานในเด็ก งานจัดการความรู้ สำนักโรคติดต่อทั่วไป จัดทำแบบประเมินการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องดังกล่าวแสดงความคิดเห็น และนำผลการประเมินไปปรับปรุงองค์ความรู้นั้นให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้ตอบแบบประเมินเป็นเพศหญิง (ร้อยละ ๖๖.๖๗) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ ๓๓.๓๓) ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบประเมินต่อการเรียนรู้ ด้านแนวทางการสุ่มสำรวจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๐ ด้านการจัดการเรียนรู้ของหน่วยงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๑ ด้านเนื้อหามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔ และด้านประโยชน์และการนำไปใช้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๕ ซึ่งจัดอยู่ในเกณฑ์ดี – ปานกลาง อย่างไรก็ตาม หลังจากการปฏิบัติงานจริงในภาคสนาม ผู้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้พบปัญหา/อุปสรรคบางประการ และสามารถแก้ไขปัญหาบางส่วนได้ เช่น การปรับปรุงแบบฟอร์มให้เหมาะสมและครอบคลุมรายละเอียดที่ต้องการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำผลการสำรวจไปวิเคราะห์และวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องในอนาคต

จัดทำโดย กลุ่มยุทธศาสตร์และพัฒนาองค์กร สำนักโรคติดต่อทั่วไป โทร. ๐-๒๕๙๐-๓๑๖๗ / วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๕๗